

Hans kongelige Majestæts naadigste beretning til Norges riges Storting om rigets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløben, siden nationens repræsentanter sidst var samlede.

Vi Oscar, af Guds naade konge til Norge og Sverige, de goters og venders,

gjøre vitterligt:

Overensstemmende med rigets grundlov skal Hans Majestæt herved meddele det nu forsamlede storting beretning om rigets tilstand og bestyrelse i den tid, som er forløben, siden nationens repræsentanter sidst var samlede.

Artium er i mai og juni 1904 bestaaet af 425 kandidater.

Restaurationsarbeidet i Trondhjems domkirke har været fortsat i søndre og nordre tverskib samt i vestskibet. Tverskibet med hovedtaarnet er paa det nærmeste færdigt.

De kirkelige fond er fremdeles i fremgang.

Siden forrige beretning er der givet stadfæstelse paa 39 offentlige stiftelser eller legater med en samlet kapital af kr. 1 422 298,93.

Antallet af de for høiesteret henstaaende upaadømte sager, der ved begyndelsen af 2den session 1903 var 606, nemlig 14 kriminelle og 592 civile, udgjorde ved begyndelsen af 2den session 1904 608, nemlig 12 kriminelle og 596 civile.

Udgifterne ved undersøgelse af lovovertrædelser m. v., der i budgetterminen 1902—03 udgjorde ca. kr. 1 356 000,00, har i budgetterminen 1903—04 andraget til ca. kr. 1 154 000,00.

Antallet af strafarbeidsfanger har i budgetaaret 1903—04 gjennemsnitlig udgjort 660

mod 708 i forrige budgetaar. Ved udgangen af budgetaaret var antallet 682, hvoraf 621 mænd og 61 kvinder.

Sundhedstilstanden har i det hele taget været tilfredsstillende. Dødelighedsforholdet for riget har efter de foreløbige oplysninger derom, som har kunnet erholdes fra det statistiske centralbureau, i 1903 stillet sig gunstigt, om det end ikke har været fuldt saa gunstigt som aaret forud.

Udbyttet af fiskerierne har for torskefiskeriernes vedkommende, forsaavidt den opfiskede mængde angaar, været større end i noget af de magre aar fra 1898 til 1903, men var dog fremdeles under middels. Udbyttet af tran og rogn har været forholdsvis ringe, om end for tranens vedkommende større end ifjor. Sildefiskerierne har i den forløbne del af indeværende aar i det hele ikke givet noget rigt udbytte. Priserne har for sildens vedkommende været betydelig lavere, men for klipfisk noget høiere og for tørfisk omtrent de samme som ifjor. Tranpriserne er gaaet ned, men var dog fremdeles høiere end i 1902.

For industrien har tiderne i de fleste brancher fremdeles været vanskelige.

Den samlede handelsomsætning med udlandet var i 1903 omtrent af samme størrelse som i 1902. Indførselen er gaaet ned fra 290 til 286 millioner kroner, medens udførselen er steget fra 181 til 186 millioner kroner, det største hidtil naaede beløb. Forøgelsen i udførselsværdien fra 1902 til 1903

skyldes væsentlig en øget trælastexport til stigende priser; derimod var exporten af fiskevarer mindre end i 1902.

For indeværende aar viser opgaverne stigning saavel for indførselens som for udførselens vedkommende. Udførselen af trælast er forøvrigt gaaet ikke ubetydelig ned, medens træmasse- og fiskeexporten er steget.

Trælastpriserne har iaar været nedadgaaende og stiller sig for tiden lidet gunstige.

Skibsfarten har ogsaa iaar i det hele taget arbeidet under ugunstige vilkaar. Handelsflaaden blev for dampskibsflaadens vedkommende i løbet af aaret 1903 forøget fra 567 000 til 604 000 ton, medens seilskibsflaaden gik tilbage fra 884 000 til 840 000 ton. Den samlede beregnede transportevne er steget med henved 90 000 ton.

Bankindskuddene viser for 1903 nogen stigning. Vekseldiskontoen, som den 3dje november 1903 nedsattes fra 5½ til 5 pct., blev den 3dje august 1904 yderligere nedsat til 4½ pct.

Udvandringen, der i 1903 var større end i noget aar siden 1882, er i aarets 8 første maaneder gaaet ned med omtrent 4 000. Den samlede udvandring af norske udgjorde i 1903 26 831 personer.

Udsigterne for landbruget var fra vaaren af ganske gode. Den tørre og tildels kolde forsommer med en udover sommeren vedvarende tørke har dog for det Østenfjeldske ødelagt disse gode udsigter. I det Vestenfjeldske var ligeledes forsommeren kold og tør, men senere indtraadt godveir har der betydelig forbedret udsigterne. I det Nordenfjeldske var forsommeren regnfuld og kold, men senere indtraadt godveir har ogsaa der rettet paa forholdene.

Fra det Nordenfjeldske og tildels det Vestenfjeldske lyder derfor beretning om et godt tildels rigt høaar, medens høavlingen i det Østenfjeldske maa betegnes som værende betydelig under et middelsaars. Kvaliteten er gennemgaaende god.

Kornavlingen vil ogsaa i det Østenfjeldske vise sig at blive liden, medens den i det Nordenfjeldske og det Vestenfjeldske antagelig vil give henimod et middelsaars udbytte.

Poteter og rodfrugter vil antagelig for det hele land give omtrent et middelsaars avling.

Havebruget har givet omtrent et middelsaars udbytte. Høsten af skogbær har været god og indsamling af bærene større end hidtil almindeligt.

De offentlige skoges afkastning udviser en betydelig stigning.

Salg af statens jordegods har dels været forberedt dels fundet sted i stor udstrækning.

Arbeidsdriften ved de af stortinget bevilgede jernbaneanlæg samt vei- og vandbygningsarbejder er foregaaet i det væsentlige overensstemmende med den for samme lagte plan og i det omfang, som de givne bevilgninger har tilladt.

Den private jernbane Lier—Holsfjorden er aabnet for drift og paa Valdresbanen er den midlertidige drift udvidet til Tonsaasen. Ekersund—Flekkefjord-banen ventes færdig til drift i indeværende høst og ligesaa stykket Levanger—Værdalen af Hell—Sunnanbanen.

De for regelmæssig drift aabnede jernbaner udgjør ialt 2 350 km. i længde, hvoraf 2 053 km. statsbaner og 297 km. privatbaner.

Forsikringssummerne for de i Den almindelige brandforsikrings-indretning forsikrede bygninger udgjorde den 1ste januar 1904:

for landafdelingen . .	kr. 411 901 540,00
» kjøbstadafdelingen . .	» 961 697 930,00

Tilsammen kr. 1 373 599 470,00

Landafdelingen havde ved udgangen af 1903 et underskud af kr. 506 115,43. Til dækning heraf og af dermed paadragne renter og andre udgifter er der i henhold til kongelig resolution af 6te februar 1904 udlignet en ekstraordinær kontingent stor ca. kr. 550 000,00, som bliver at indbetale i 4 halvaarlige terminer fra og med 2det halvaar 1904.

Kjøbstadafdelingen havde ved udgangen af 1903 et opsparat fond stort kr. 3 338 379,72, hvilket blev opslugt af den under 23de januar 1904 indtrufne store brand i Aalesund, der medførte et samlet tab af ca. kr. 9450000,00. Dette tab med fradrag af reservefondet vil blive foreslaaet udlignet som ekstraordinær kontingent.

Kjøbstadafdelingens beholdning udgjorde den 1ste juli 1904 kr. 3 522 703,44.

Post-, telegraf- og telefonvæsenets indtægter viser fortsat god fremgang, medens den statsunderstøttede private dampskibsfart i sidstforløbne aar synes at have arbeidet omtrent under samme vilkaar som næstforegaaende aar.

Med poststyrelsen i De forenede stater i Nordamerika er der sluttet en overenskomst om befordring gennem postvæsenet af pakker mellem de to lande.

Den efter offentlig initiativ istandbragte sammenslutning af de i turistvæsenet økonomisk interesserede synes at love godt for disse interessers fremme.

Rigets toldintrader, der for budgetterminen 1903—04 var anslaaede til kr. 35 000 000,00, har for samme tidsrum udgjort kr. 34 501 900,00.

Brændevinsafgiften var for budgetterminen 1903—04 anslaaet til kr. 5 200 000,00. Afgiften af det i samme tidsrum til eierens raadighed stillede brændevin udgjør kr. 6 356 800,00, hvori fragaar kr. 1 146 700,00, nemlig afgiftsgodtgørelse for udført brændevin kr. 397 200,00, samt for brændevin anvendt til videnskabeligt og teknisk brug, til fremstilling af ætylæter m. v. kr. 749 500,00.

Maltaafgiften, der for budgetterminen 1903—04 var anslaaet til kr. 3 400 000,00, har i nævnte tidsrum udgjort kr. 3 263 800,00, hvori kommer til fradrag som afgiftsgodtgørelse for det til udlandet udførte øl kr. 43 400,00.

Afgiften af ætylætertilvirkningen har i budgetterminen 1903—04 udgjort kr. 43 400,00 mod anslaaet kr. 40 000,00.

Afgiften af den indenlandske tobaksdyrkning, for hvis vedkommende der intet indtægtsbeløb var opført blandt indtægtsanslagene, da de herom gjældende bestemmelser kom til anvendelse første gang i budgetterminen 1903—04, har i samme tidsrum udgjort kr. 25 100,00, hvori kommer til fradrag udgifter ved kontrollen med afgiftens erlæggelse m. v. kr. 1 100,00.

Kongsberg sølvverk har i budgettermi-

nen 1903—04 givet en produktion af 8 119,888 kg. fint sølv.

Ved myntindretningen paa Kongsberg er, siden sidste indberetning afgaves, for statskassens regning udmyntet kr. 300 362,50, udgjørende den for forrige budgettermin besluttede udmyntning, ligesom den for indeværende termin besluttede udmyntning er afsluttet i mai maaned d. a. med et beløb af kr. 201 510,00.

Rigets statsgjæld, der ved udgangen af budgetaaret 1902—03 udgjorde kr. 262 044 638,70, er ved indfrielse af restgjælden efter statslaanet af 1892, ved afbetaling paa den ældre afdragsfrie statsgjæld, paa statslaanene af 1886, 1888, 1894, 1895, 1896, 1898 og 1900, samt paa det af statskassen overtagne anlægslaan til Drammen—Randsfjordbanens sidelinjer formindsket med kr. 12 205 274,74, men forøget ved optagelsen af statslaanet af 1903 og yderligere midlertidige laan af fondet for invalide- og aldersforsikring med tilsammen kr. 15 203 148,30. Statsgjælden udgjorde saaledes ved udgangen af budgetterminen 1903—04 kr. 265 042 512,26.

Statsregnskabet, der for 1902—03 var opgjort med en slutningsbeholdning af kr. 20 760 000,00, er for 1903—04 afsluttet med en beholdning af kr. 21 045 000,00.

Statskassens aktiver, som ved udgangen af august maaned 1903 udgjorde omtrent kr. 87 150 000,00, beløb sig ved udgangen af august 1904 til ca. kr. 87 900 000,00.

For aaret 1904 er der af Hypothekbanken ingen serie af hypotekbankobligationer udfærdiget, men for aaret 1905 vil der blive udstedt en 3½ pct.s rentebærende obligationsserie for kr. 7 200 000,00, der i sin helhed allerede er solgt til et konsortium. I indeværende aar er indtil ultimo august udbetalt pantelaan til samlet beløb kr. 3 611 500,00.

Armeens øvelser har været fremmet overensstemmende med de givne bevilgninger. Som følge heraf har aarets linjebataljonssamlinger været sløifede, medens der istedet herfor har været afholdt 12 dages kompani-(batteri-eskadrons)-øvelser for rekrutterne ved samtlige afdelinger, 24 dages øvelser for de ældre i fred tjenestpligtige

aarsklasser ved kystbefæstningerne og ved Fredriksstens befæstninger samt desuden ekstraordinære befalsøvelser og skydeskoler.

Arbeidet ved vore befæstninger har været fremmet i den udstrækning, hvortil de bevilgede midler har givet adgang. Her ved er Kristianssands befæstninger, de permanente og provisoriske befæstninger til sikring af landtilgangene til Kristiania samt Bergens mineforsvar fuldførte.

Den geografiske opmaaling har fortsat triangulering i søndre og nordre Bergenhus, Nordlands og Tromsø amter. Præcisions-nivellement er udført i Kristians og Hedemarkens amter. Nymaaling har fundet sted i Nordlands og Tromsø amter. Befaring af tidligere maalt terræn har fundet sted paa forskellige steder i det søndenfjeldske Norge. Krokering af Finmarkens amt er fortsat i Hammerfest og Tanen fogderier.

Hydrografiske undersøgelser er udført i Kristianiafjorden samt ved Froien, i den nordlige del af Nordlands amt samt i nogle havne i Finmarken. Revision af kystkartverket paa Vestlandet er fortsat.

Af karter er udgivet (høsten 1903 til høsten 1904): 11 blade af det topografiske kartverk, 1 blad af amtskartet, 1 general-kystkart i 1:350000, 3 specialkystkarter i 1:50000.

Efterretninger for søfarende er udgivet i maanedlige hefter.

Ved marinens hovedverft er for tiden under bygning 3 torpedobaade af 2den klasse, hvoraf 2 antagelig vil blive færdige i løbet af sommeren 1905. Forøvrigt er verftet fremdeles under forandring i overensstemmelse med stortingets beslutning i 1902.

Marinens togter og øvelser har været iverksat overensstemmende med de givne bevilgninger. Til øvelse for sjøkadetter og

konstabler af sjømilitære korps har der været afholdt vintertogt med korvetten «Ellida». Til opøvelse af søværnepligtige mandskaber har været udrustet eksercerskibet «Kong Sverre» samt en vaareskadre bestaaende af panserskibene «Eidsvold» og «Tordenskjold» med 4 torpedobaade og en høsteskadre bestaaende af de samme panserskibe, kanonbaaden «Frithjof» samt 8 torpedobaade. Begge eskadrer aflagde besøg i udlandet, vaareskadren i Inverness, Skotland, og høsteskadren i Hamburg. Efter høsteskadretogtets afslutning har begge panserskibe ligget ved Karljohansvern med stambesætning ombord. Kanonbaaden «Sleipner» har i sommer været paa øvelsestogt med sjøkadetter. Forøvrigt har ved marinen været afholdt torpedoskole og øvelser iland samt øvelser med torpedobatterierne som ved bevilgningerne forudsat.

Et nyt tredje ordens fyr er tændt paa Grinna ved Vikten, nordre Trondhjems amt, og fyret paa Prestø er flyttet op i Nærø-sund. Feistenen fyr paa Jæderen er forsynet med klipapparat, og ved dette fyr samt ved Kvitholmen bifyr, Hustadviken, og Stavenes fyr ved Kristianssund er anbragt glødelamper, som viser en betydelig forøget lysstyrke. Paa Kvassheim ved Hørr paa Jæderen er anbragt et knaldsignalapparat. Derhos er nye fyr lamper anbragt paa mange forskellige steder langs kysten. Under arbeide er nye fyre paa Sletnes, Finmarken, og paa Svinøen, Søndmør. Ligeledes paagaar arbeide med anbringelse af nye og forbedring af ældre fyr lamper langs hele kysten. Nye merker og fortoiningsindretninger er anbragt paa forskellige steder i fiskeridistrikterne.

Revisionsdepartementets virksomhed er siden forrige beretning foregaaet uforandret.

Hans kongelige Majestæt forbliver Norges riges Storting med al kongelig naade og yndest velbevaagen.

Givet paa Stockholms slot den 8de oktober 1904.

Under Vor haand og rigets segl

Oscar.

(L. S.)

Sigurd Ibsen.

Lehmann.